

СВІТОВИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ «БРУДНИХ» КОШТІВ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ РИЗИКООРІЄНТОВАНОГО АУДИТУ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Кравченко Ю.П.

ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

У процесі інтеграції в світову спільноту виникають нові пріоритети в усіх сферах застосування ризикоорієнтованого аудиту. Не є виключенням і бюджетна сфера, яка сьогодні в Україні потребує якісних змін і тому піддається активному реформуванню як у галузі законодавчого регулювання, так і на рівні процедур організації державного фінансового аудиту.

Як засвідчує міжнародний досвід досить ефективним, з огляду на виявлення фактів фінансових шахрайств і корупційних дій у бюджетній сфері є проведення аудиту із застосуванням ризикоорієнтованого підходу. Так, Європейський суд аудиторів, що має статус вищого органу державного фінансового контролю в ЄС, усі встановлені ним порушення поділяє лише на дві групи: перша – порушення, які мають ознаки умислу (їх називають фінансовим шахрайством), і друга – всі інші порушення (або несвідомі, неумисні помилки). Для виявлення нецільового використання бюджетних коштів державні аудитори виходять з того, чи створено в результаті таких видатків додану вартість в інтересах суспільства. Якщо ні, то таку операцію слід вважати такою, що містить ризики наявності фінансових шахрайств і зловживань із коштами фондів ЄС [1].

Оскільки для України такий підхід є досить новим, тому особливості його застосування мають бути розкриті, на мій погляд, на підставі проведення ґрунтовних досліджень світового досвіду, який накопичено, зокрема, у галузі боротьби з відмиванням «брудних» коштів та фінансування тероризму. Таке дослідження корисно здійснювати з урахуванням досвіду застосування ризикоорієнтованого підходу незалежними аудиторами (аудиторськими фірмами), зважаючи на їх нові обов'язки, які з'явилися в них, згідно зі змінами у вітчизняному законодавстві у сфері боротьби з відмиванням «брудних» коштів та фінансування тероризму [2].

Протягом останніх кількох десятиліть всіма країнами в рамках Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (далі FATF), створеної на саміті країн «Великої сімки» в Парижі (1989 р.), активно ведеться протистояння тіньовій економіці, зокрема відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму. Діяльність FATF в основному зосереджена на розробці стандартів для національних програм з боротьби із відмиванням «брудних» коштів і антитерористичних програм фінансування. У рамках рекомендацій FATF кожна країна самостійно формує національну систему регулювання у сфері боротьби з відмиванням «брудних» коштів і фінансуванням тероризму. Так, Європейський парламент та Рада ЄС, ґрунтуючись на рекомендаціях FATF, розробили Директиву 2005/60/ЄС «Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму», яка у практичному вжитку отримала назву «Третя директива ЄС» [3].

Третя директива ЄС вимагає від фінансових установ здійснювати ідентифікацію своїх клієнтів із застосуванням ризикоорієнтованого підходу, тобто дотримуватися умов належної обачності щодо клієнтів на підставі визначення вузьких місць, які можуть характеризувати високий рівень ризику відмивання коштів та фінансування тероризму [3]. Такий підхід дозволяє відповідним фахівцям і компаніям зосередити свою увагу на тих клієнтах, рахунки і операції яких є найбільш схильними до ризиків відмивання грошей і фінансування тероризму, і вимагає проведення оцінки різних типів ризиків (бізнесу, рахунків і операцій). У більшості країн ЄС національне законодавство в цілому дозволяє фахівцям визначати належну обачність щодо клієнта на підставі ризикоорієнтованого підходу. Виняток складають Ірландія, Мальта, Португалія, Франція, Чеська Республіка і Швеція [4].

Ризикоорієнтований підхід застосовується у країнах ЄС для ідентифікації компаній (Іспанія, Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Словаччина), власників компаній (Іспанія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Словаччина, Фінляндія, Швейцарія), а також останньої особи – бенефіціара, у разі необхідності (Іспанія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Польща, Словаччина, Фінляндія, Швейцарія) [4].

Таким чином, розробка ефективної системи управління ризиками забезпечить проведення високоефективного державного фінансового аудиту на основі принципу вибірковості. Це дозволить акцентувати увагу державному аудитору на основних напрямках роботи, що сприятиме раціональному використанню бюджетних ресурсів. Побудувати таку дієву систему можливо лише досконало вивчивши позитивний міжнародний досвід, оскільки більшість країн Європейського союзу мають практично досконалу правову базу, що регулює дане питання, ефективну методологію управління ризиками, інформаційні каталоги ризикованих фінансово-господарських операцій тощо. Саме тому їх досвід є дуже важливим на шляху формування ефективної моделі управління ризиками у вітчизняній бюджетній сфері.

1. Дистанційний круглий стіл. Тема «Фінансове шахрайство у III тисячолітті: суть і методика виявлення» // Фінансовий контроль. – 2009. – № 2. – С. 28-37.

2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 18.05.2010 № 2258-VI // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://zakon.rada.gov.ua/>.

3. Директива Європейського парламенту та Ради 2005/60/ЄС «Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму» від 26.10.2005.

4. Дослідження Європейської федерації бухгалтерів «Огляд європейського та національного законодавства на предмет запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму». – липень 2009. Режим доступу: http://www.fee.be/publications/default.asp?library_ref=4&content_ref=1105